

« تۈرك بوردى » بو سايسىدا اورمىجى بىلك
بىر نىجى جلدنى پىتىپور، مەدىنىتىن آتوتە لىمىزك
كچىكەنەنە قىدە لىنى بىكىلتە لى رەھالونور .

تۈرك بوردى

ناشرى : تۈرك بوردى

مدىرى : آقچورە اوغلى يوسف

۳ بىل

صاى ۱۲

۲۰ شىباط ۱۳۲۹

2

او مزره اقلر مؤبد ، سرنىكون اولماز ستونلردر
 كه اوستندن اوقور آتى يى انسانلر اولوب قادر .
 سنك تحتك بويوك خاقان اوموقلرده برتمكين ؛

جهانلر چيكنه دك ماضيده ، گوكلر تارومار ايتدك ؛
 بوكون يادكله مغروردر قيبيله كدن كهن ارلر
 ظفر قاتل برآلت ، ظلم ايدر آلبت مظفرلر...
 بشكطاش . ۷ شباط ، ۱۳۲۹

مقى سزا

اجتماعات

تورک ديلنى ساده لشد يرمك مسألهسى

شمنديفرلر ، واپورلر ، الكتريقلی تراموايلر ؛ آتلر ، آرابالر ، قوشوشمارلر ،
 ديدنيملر ؛ نهوت سوقاقلردن دوکولوب كيدن بتون بو يشايش آقنديسى
 دامازلرده يوروين قان طولانمه سنه بکزرر . بونسيز يعنى دپرنديسيز ، ايويلايسيز
 شهر دوشونوله مز ؛ مکرکه نبضى طورمش بر جسد کيى ثولش اوله ! شو
 سوز جانلى اولان ملت ايچون دخى طوغريدر . آنجق اونك شهرى ثولکه ،
 طشرهسى ده صينيرداش حکومتلردر . بونلرله بير دوزى آز جوق آليش
 ويريشده بولنور وکاهى دوستجه کاهى دوشمانجه طوتوشور . بير ملت نه قادار
 يابانجى سهومز اولسه ، ساليانغوز کيى يوردى ايچنه بوزولوب اطرافنه ديوار
 چويرسه ، ينه بو طوقونوشمان قورتوله ماز . ديوارلرينك اير کچ ييقيلمش ،
 قابولرينك زورله آچيلمش اولديغنى تاريخ بيلديرييور . طوپولونى يونسندن هر
 ملتده ياشايشك کورونتولرى (تظامراتى) آراسنده بکزرلک وارسه ده بونلر ينه
 بير ييرندن باشقه جه اولوب هر بيرى ثوزينه مخصوص شمائل ايله آريلير . دکزجى ،

تجار ، چفتیجی ودها نیجه تورلو اولمغله کئندنیجه بیرطلمده جاہالار طورور. لاکن یوقارده آندیغمز تماسدن اصلا قورتوله ماز . بوندن طولانی دییه بیلیریزکه ملت یوقدر دیکریله طوقونوشمش اولماسین و بو سورکلی طوقونوشمان ، بیر جوق یابانچی کله لر قبول ایتمش بولماسین . بو دعوا سو کوتورمز ، زیرا دیلر میدانده . هانکیسی بیراز جق آراشدیریله جق اولسه هان بو حقیقت کوزمه چاربار . هله عثمانلی تورکجه مز : بیاغی یغما کرلکه چیقمش و قورساغنه نهلرله طیقمش ! بو یوزدن حضمسزلغه بیله اوضرامش . اوبورلقدن چکینمه ین دکمه کشینک باشنه کله بیلن بوراحتسزاق وقتنده اونارلماز ایسه شهبه یوق که یک مهلک نتیجه لره واک سوک بتون کووده نک خرابلغنه سبب اوله رق نولومه قادار کوتوره بیلیر .

ملتر آراسنده طوقونوشمه نه قادار ایچلی طیشلی اولورسه آینانلرده اونسبتده آرتار . یالکز آلیچی ایله ویریچینک اورتا قلاشمه پایلری بیر دکلدر . دائما ضعیفک ضررینه در . چونکه لسان عالمده ده هجوملی بیانچیلره قارشى یاساخیلانی ایدن آنجق اوملتک کندیخی بیان بنسلیکی درکه بوده قدرت ، حمیت ، مدنیت اوج آیفی اوزرینه اوطوردلمش دکسه نافله در . بوندن طولاییدرکه سلاح ایله اوستون گلش قوملر ، یک قالاباق اولما نیجه - دهامتمدن بولان مغلوبلرینه دیل و عادت باغیله اسیر اولمشلردر . یرییغین مثالدن یالکز فرانسلرله بولغارلری کوسترم : «فراق و لر جرمان سویندن و غالب ایکن رومانک قولونیدستری اولان چیفتیجی ، صناعتکار و بازرگانلرینه و سوکرده پاپاس و عالملرینه تماماً یتیلرک لاتینله شیب اوتولمشلردر . و کچن حاکیتلرینه اشارت اولاق اورزه آنجق فرانسلر آدی قالمشدر .

اک قویو خرسیتیاناق عصیته بورونه رک تورکسلکلیرنی انکار ایدن بو کونکی بولغارلرک اکثریتی ده ، تاریخک حقیقتلرینه قارشى قومق ممکن اوله مدینی ایچون ، نهایت خرسیتیان فینوالره قاردش چیقمش صورتیله تورانی اصلندن اولدقلرینی اعتراف ایتمه راضی اولمشلردر . حالبوکه پادشاهلرینک آدلرندن باشلا یه رق طوبلانان دیل دلائلی ، تاریخک زمانی ایچنده آسیادن اورویا یه یورودکلری یول ،

ایدیل اوزرنده قوردقلری حکومت، اوغراقلرنده براقدقلری ئون، سان وکتابه لر، کندیلرینه اضافتله غریبلیلر طرفندن «بولغا» و «وولغا» آدلانان ایدیل ایرماغی، اسلامیتلری دورنده زیارتلرینه کلن ابن فضلانک طایققلنی (شهادتی)، اورطا آسیا تورکلری آراسنده حالا سورمکده اولان خاطرهلری، بونلرک یالکز تورانی دگل طوغریدن طوغری به بیر تورک اولوسی اولدقلریغی اثبات ایتمکک یتیشیر .

یابانجی بویوندریغنه کیرمکی قولایلاشدیران عامللردن بری ده - که مدنیت نقصانلی زمره سندندر - قارشیلق بوله مامق صیقیندیسنندن قورتولمق ایچون دوشونمکسزین حاضری قابمقدر . بلکه عطالت قانونی ایله تفسیر ایدیله بیله جک بو لایبالیک ، قیدسزاق ، مطلقا بیر قومده هنوز ملیت حسنک او یانمادیغنه اک کسدرمه بیر بر هاندر . اوستون کلن دیانت دخی کندی اتباعی برابرکتیریر واک متین اوله رق بونلر یرلشیر .

قیصه جه صایدیغمز شو عامللرک اثرینی اک پارلاق کوسترن بیر شی آراسه ق کندی دیلمزی - عثمانلی تورکجه سنی - بولورز . آتالرمز دیلمسز دکلدی . حتی تورک ادبیاتی قرون وسطاده بیله «قوداتنی بیلک» کچی ابدیاً ئون آلان باش اثرلر میدانه کتیرمشدی . نفوس اعتباریله ده آزمانه مازدق . هله سلچوق تورکلرینک کتله سی و بونلردن ئوکه باشقه باشقه تاریخلرده آناتولوی به گلش تورک طائفهلرینک آرتیغی ایله او حوالی طولمش و بلکه قانیقسه مش ایدی . بزله بونلره قاتیله رق خامور اولدیغمز حالده اصطلاحلرمز عربجه دن ، ذوقز عجمدن ، عاداتلرمزک تشریفاتمزک بیوکه بیر قسمی بیزانسدن آلمش بیر غریبه کوسترمکده یز . کندیمیزی تسلی ایتمک اوزره ئوکه سوره جکمز بیر یجک معذرت شودر : بو قضا یالکز بزم باشمزه گلش دکلدر . عالم خریطه سنه بیر کوز کزدیره جک اولورسه ق ، کورورز که مغلوبلریله تماماً قایناشه بیان بعض اولوسلر ، یگی بیر قومیت ، سیاسی بیر ملیت وجوده کتیره بیلمشلردر . قایناشایانلر ایسه آز ویا چوق صوکره کندی ملیتلیغی آکلایه رق مدنی اسارتدن قورتولماغه چبالامش و دیلکالرینه اولاشمشلردر .

بوکا تورنک ده آلمانلر ایله مجارلردر. نه بائق نه ده قوش اولق اوزره اورطه ده همان همان یالکیز بیزلر قالمشز. عجبا نیچون بو او یایقلىق بزده باش کوسترمه مش؟ یوقسه آرا صیره او یاییشلر، چیرپنیشلر اولمش ده او قیوباجیملر او آله و جکلر یابانجی مدنیتک تولکون یوکی آلتسه بوغولوب می قالمش؟ بونلر کرچکدن طاراشدیرلمسی کرک مسئله لر در؛ اما جوق اوزاغه کوتورر. باشقه قوملرک دها نه یی آراشدیریشلر، قازیشدیریشلر تکامللری تاریخنه باقارسق کورورزکده بو تیقظ و انتباه اکثریتله بک بیوک ملی فلاکتلر آردنده باش کوسترمشدر. ایسته آلمانیاک نایولیون بوناپارتدن یدیکی دهشتلی یومروقدرکه ایملک دفعه اوله رق قوتلی بیر آلمانلق طویغوسنک قایناشماسی، ملی بیرغایه نک بلیرمه سی موجب اولمشدر. بونکله برابر آلمان قرال و قرالجقلى، بکلری و بوتون خلق طویلوانی اعتباریله، هیدن و بیربجک بیر امله باغلامش، عینی غایه یی بنسه مش دکلردی. آنجق اوکونه ده کین چایشمقدمه اولان سیاسی آقیندیلر فلاکتک زوریه آلت اوست اولدقدن سوکره بیرلشهرک و ملی بیر رنک آله رق دها بللی بیر چیغیره دوکولدی. شو قادار وارکه آلمانجه یی تمیزله مک ایچون اوج و ایزکوسترمک ایسته یین غیرتله، ملتده وارلنی الزم اولان ملیت طویغوسنک هنوز کرکی کبی قوامه کلش اولماسندن بعضاً عادتا استهزازه اوغرامشدر. بو حال حتی خیلی بیرمدت دوام ایتمدی. چونکه قوت باشقه، ظرافت یسه باشقه. فرانسزلرک پارلاق مدنیته، سویملی و کیرکین اطواری، بونشولش چویک لسانی، زنکین ادبیاتی و الحاصل آلمان تولککسنى بیر ویرانه و آلمان خلقنی ده بیتیک و بزکین برحاله بر اقان اوتوز سنه مجاربه سی، فرانسز اردوسیه صیرمالی ضابطلرینی، سلاحشور عسکرلرینی آلمانیا به سوقدقدن باشقه یوقسول مغلوبلرک کوزلرینی قاماشدیره جق اوفرانسز مدنیته و معیشتنی ده برابر کتیرمشدی. واقعا صاواشیدن سوکره عسکر چکیلدی اما قیرغیندن قور تولوب ییقیلما یان سرایلر، فرانسز تربیه و ذوقنک بیرر اوجافی اولمشدی. عزت نفسی قلامش بیر خلقت، علمسا و حکمما سی ایله بیرلکده، بویوک لرینی یاتصیلایه طورمش اولسنه بک اوقادار شاشیله ماز. بونکله برابر ذاتاً بو ادبیات هنوز خلق ایچون

دکله دی و خلق ده حقنی ایستیه جک اقتداره وارماشدی . او زمانلرده عالم
 یتیمه دی دهنیه مزه ؛ لکن بو علم یوکسک طبقه لریک چوره سنندن طیشاری
 جیقمازدی . جیقماغه محکوم ایدی . او درجه ده که مهم اثر لریک آلمانجه دگل
 فقط لاتینجه یازلسی ترجیح ایدیلیردی . کورولییورکه علم و ادبیات بیانی
 بیر انحصار آلتده ایدی . آلمان دیلی ، اوتوز سنه لک محاربه نیک مملکته صوقدینی
 یاننجیلر ایله خیلی بوزولمش ایکن بیرده بویله خور طوتولسی و تربیه لی کچینلریک
 سوزلرینه فرانسه زجه قایتشدیرمالری بعض حیتلی کشیلریک کیت کیده صبرینی
 توکتدی ؛ واقعا ۱۶۴۳ تاریخنده هامبورغ شهرنده آلمان دیلینی تمیزله مک
 ایچون «دوی چه . که نوص سن شافت» آدی بیر درنکاک تشکلی بونی کوستریر .
 بویکی تشبته لریک خیری اولدی ایسه ده اصل بویوک اویانیقلق ، حیتک قایناشما
 دوره سی آنجق نابولیونک بویوندیریغنی قیرمق ایچون سلا حله تجاوزه قارشی
 قویان «حریت محاربه لری» هنکامیدر . آلمانیک نصل دوشوب نصل
 قالدیغنی آ کلامق بو مقاله مزه صیغیشمه ماز و مقصد مزندن ده اوزاچه دوشر
 یا کلس آ کلا ییشنه قابو آچش اولماق ایچون نوکجه دن شونی سوبلیه لم :
 آلمان ملتینی اویاندیران او «دیل درنکاک» ندن و «لسان جمعیتلر» ندن زیاده
 خلق دیلی ایله خلقه خطاب ایدن سوزی آتشی شاعر لر ، خلق دیلیله خلق
 ایچنه علم و معرفت یایان چیزمه لی معلملر اولمشدر . . . عوامک ماصالری ،
 قهرمان حکایه لری ، دستانلری ، ملی شعر لری ، اوروننی (ضرب مثل) لری
 طوبلانیلدی . بوسره ده ایکی غریم (Grimm) برادر لری باشلیجه آ کیلمغه لایق
 چهره لر دندرکه کندی ادبیات عالمزده بویله ایکی قرده شه ده گل فقط پیرینه
 بیله آت اوله بیله جک هنوز تک بیر وجود طوغما دیغنه یاغماق قابل دگلدر .
 بونلر اُک کوزل آلمان صرف ونحوینی ، اُک مهم لغت کتابنی میدانه کتیرمشلردر ؛
 نویله بیر لغت کتابنی که یالکنز سویلنمکده اولان بتون آلمان سویله ش (شیوه) .
 لرندن باشقه قرون وسطا آلمانجه سنی دخی قوجا قلابوب کله لری اشتقاق لرینه
 قادر تعقیب ایدر . نهایت اُسکی آلمان تورکو و شعر لرینی دخی بولوب اورنایه
 قودولر و تفسیر ایدوب آ کلاتدیار . حتی بونلرک ذوقنی ده طوبورمغه موفق

اولدیلر . چیزمهلی معلملر ایسه ذاتاً بیوک فرمدریق زمانندن بری یگکریخی سیوامشیلردی . «چیزمهلی» لقبی آ کلامق ایچون اردوسنی کنجالتکم نیتیه بیوک فرمدریقک تقاعد ایدوب چیقاردینی ضابطلری کوی خوجالنی وظیفهسیله طشرملره سوق ایتیش اولدیغنی سویله مک کفایت ایدر . بونده کی درجه اصابته بوکونکی آلمانیا، شانی، شوکتی، علمی و معرفتیه طانیقلق ویرمکده در . نوت ، اک بو یوک موفقیتلرک نه قادر دوز ، ساده تمللر اوزرینه قورولش اولدیغنی آ کلامق ایچون امید ایدلم که بزدهده بو فلاکتلردن سوکره استعداد حاصل اولش اوله .

دیل درنکلرینک خدمتی انکار اولنماقله برابر شاعرلرک ، معلملرک عالملرک همتی قادر آلمان دیلینک آیقلا نوب، زنکینه شوب بو کلمه نه یارارلنی اولمادینی یوقاریده سویلنمش ایدی . سببی ده شودر: بونلر «پوریزم» purisme ده نیلن کسدیرم تصفیه جیلک یولنی طوتدیلر ؛ یعنی چوقدنبری آلمانلاشمش کلمه لره وارنجیه قادر هپسنی چیقاروب آتمق ایسته دیلر . بونکه عجمیلک و صبرسزلق کوستردیلر . عجمیلک کوستردیلر ، چونکه بویله بیرشی یالکز ایستکه بیر دنبره وجود بوله ماز . صبرسزلق کوستردیلر ، زیرا زمان بویله عمومی بیر میل و حرکتی مستعد بولونموردی . قابلیت ملیه نک دول یاناغنه علمک طوغورخان و حیتک عصبی فیضی هنوز دوشمه مش ایدی . زورا کی یاییلان یگی کلملرک یابانچیلنی ادیبلری نورکوتیور و چوق دفعه لر ظرقانک آایلرینی اوستنه چکیوردی . لاکن بوندن طولانی آلمان دیلی کبری قالمادی و جمعیتلرده چوکوب بوغولمادی . خلق بکتدیکنی ، یادیرغامادینی کلملری قبول ایدوب قوللاندی ؛ بکنمه دیکلرینی صایمادی ، آندی . آلدینی یاشادی و بوندن آکلاشیلدی که بو خصوصده حاکم اولان عالملرک ادیبلرک اعتباری ذوقی و تقدیری دگل ، فقط ملتک حیات قایناغی اولان خلق در . زمان زمان استحاله لره اوغرایه رق و کچیردکلی صیناو (تجربه) لردن مستفید اوله رق بودرنکلر قسماً اولسون دوام ایسدیلر . بیله م مجارستاندهده حالا موجود میدرلر . اولجه ده نیلدیکی کچی مجارلرده بونی آندیریر برکییدن آشمق مجوریتنده بولوندیلر .

انحصار بونارده دها شدتلی اولدی . علملری ، ادیبلری اوزون بیر وقت کندی دیلیرینی هیچ بیلمه مز لکدن کلوب یالکیز لاتین دیلنده یازوب سویلشدیلر وبتون خلقی بیلدیزسز جهالت قرانلی بوریوب طوردی . تاکه اوراده اهالی اویانهرق طاک آتدی و ملت زنجیری قیروب حقنی آلدی . ایشه بوندن سوگره درکه « به توفی » لر چاپنده معظم شاعرلر یتشدی و حقیر طوتیلان کوبلی مات دیلی : علم و ادب دیلی اولدی . بو سایه ده معرفت یاییلدی ، صناعت ایلریله دی و زنیکنک کلدی . مملکتک قوت بولوب یوکسلمه سنه بویوک یاردیمی طوقونان مجار درنکچیلکنه اصلزاده لردن بیری ، یایلمیورسه م یارم میلیوندن آرتیق آنچه هدیه ایتشدر . بوجمیتلر ایله فرانسه ده کی « آقاده می » بی مقصد و خدمت اعتباریله آپرد ایتک اقتضایدر . آقاده میلر رسمی لسانک ، علمی و ادبی کوره نکلک (عنعناتک) قورویوجیلری ، بکچیلریدر . خلقه دوغرو کیتمک شویله طورسون هر نصل ایسه وجود بولوب کندیلرنجه معتبر اولان قاعده لر خلافتنده یایلمش کله لری سوکوب آتمق ایسترلر ولو بونار خلقک کونده لک حیاته کیرمش اولسه بیله . هم رسمی هم محافظه کاردرلر . حتی اسقولاستیق لسکندن ده بوسبتون صیریش دکلردر . خصوصی درنکلره کلنجه بونلر دیلده کی ملی نشو و نمایی بوکی باغلدن قورتارمق ایسترلر . رسمی اولماقدن باشقه انقلابچی درلر . بونلرک نصل چالیشدقلرینه دائر بیر فکرویرمک اوزره بیر آلمان جمعیتک ۱۹۰۷ ده نشر ایله دیکی رساله سنک باشلاقلرینی (سرلوحه لرینی) ترجمه ایدیورم . رساله نک آدی - Winke fuer die Zweigvereine des Allgemeinen Deutschen Sprachvereines بولوب برلینده باسیلمشدر .

یتمدی

الف محمد فرار